

Oblastní setkání katechetů a pedagogů

Arcidiecéze pražské – jaro 2024

Pracovní materiál

„Nečekejme, že naše problémy někdo vyřeší, ale pojďme řešení naproti uskutečňováním malých kroků“

Tento materiál – podklad pro naše Oblastní setkání katechetů – obsahuje výsledky SWOT analýzy, ve které jsme se zabývali silnými a slabými stránkami pastorační služby v oblasti katecheze a vzdělávání, nevyužitými příležitostmi a hrozbami pro tuto činnost.

Výsledky společného brainstormingu jsme rozdělili do šesti oblastí, nad kterými se chceme letos zamyslet a navrhnout konkrétní náměty či projekty, kterými by bylo možno v dané oblasti posílit již existující dobré věci a využít nové příležitosti. Na následujících stránkách tedy najdete název oblasti, výroky ze SWOT analýzy k danému tématu a jeden nebo více konkrétních námětů. Autorství těchto námětů vychází z KS AP a PG AP.

Snažili jsme se zařadit ty náměty, které jsou dle našeho mínění realizovatelné. Od jednotlivých Oblastních setkání očekáváme diskusi k těmto námětům, mohou se objevit i nové podněty a přínosem by byla i domluva spolupráce na realizaci alespoň některých z nich. Vycházíme z toho, že takový postup může působit motivačně a podpořit konkrétní službu každého z nás.

Témata:

1. Popularizace a podpora katechetické služby (včetně vzdělávání)
2. Komunikace
3. Psychospirituální podpora všech účastníků katechetického procesu
4. Technická a materiální podpora
5. Evangelizace směrem ven
6. Přístupy v / ke katechezi, cíle, metody

1. Popularizace a podpora katechetické služby (včetně vzdělávání)

Silné stránky

- Schopnost poznat a používat vlastní obdarování (charismata); uchopit a použít zkušenosti z vlastního života / schopnost uvědomit si vlastní limity
- Pedagogický talent
- Zapálenost a nadšení
- Pozitivní přístup a dar humoru
- Kompetentnost katechetů
- Dovednosti
- Kreativita katechety, umění improvizace

- Stále se vzděláváme – hlubší pochopení služby. Těž ale učení se od dětí
- Vzdělávání – škála kurzů.
- Schopnost říci si o pomoc – týmová spolupráce, předávání si zkušeností. Rozhovorem s druhými si uvědomujeme, co dělat lépe.
- Podmínky ke službě
- Prostor a svoboda pro službu.
- Víze pokračování - nést víru dál a předávat ji
- Možnost sdílení s dalšími katechety
- Hospodin si nás vybral a naším způsobem vyučování formuje i nás - služba jako prostředek k osobnímu růstu. Je třeba děkovat za pomoc Ducha svatého a dar inspirace.
- Volnočasovost a dobrovolnost

Slabé stránky

- Osobnostní nastavení často vede k nerozpoznání vlastních talentů; vyskytuje se též absence pedagogického talentu (chybí zpětná vazba).
- Slábné vnitřní motivace ke službě. Nedostatek času a vytíženost se promítá do prostoru na přípravu. Chybí pak energie i pozornost vůči stálému dalšímu vlastnímu vzdělávání.
- Omezené lidské zdroje - v některých farnostech nedostatek katechetů, včetně těch pro aktivity, které vedou k propojení do života farnosti, např. s mládeží. Odkázanost na ochotu omezeného okruhu lidí.
- Nedostatek času, špatné plánování, řešení věcí na poslední chvíli. Nedostatek komunikace mezi katechety ve farnosti.
- Nevyjasněné pozice a kompetence s rodiči: nerealistická očekávání, přesouvání náboženské výchovy dětí na katechetu (dítě chodí do náboženství - jako rodič mám "odškrtnuto")
- Nemožnost komunikovat s rodiči pozitivně význam katecheze – upřednostňování jiných aktivit
- Z mladší věkové kategorie nevycházejí nová „katechetická povolání“ – mnozí mladí je u sebe nerozpoznají nebo je odmítnou.
- Častá je malá schopnost svědčit o vlastní víře
- Nedostatečná odborná znalost různých specifík u dětí - katecheta je považován za odborníka i v pedagogice či speciální pedagogice

(Nevyužité) příležitosti

- Rozpoznání svých obdarování a rozvíjení osobního vztahu s Bohem (katechetů, dětí, rodičů).
- Využívat aktuální situaci jako příležitost k výchově a sebevýchově – práce sám se sebou. Učit se ptát se a nepředkládat jediné možné odpovědi. Autenticky předávat vlastní zkušenost.
- Předcházet vyhoření (stanovení hranic).
- Obohacením jsou různé formy vzdělávání - setkávání osobně i možnost připojit se online.
- Probouzení a motivace nových povolání katechetek / katechetů
- Pojmenovat postavení katechety v rámci místní církve (náplň činnosti, zvýšení prestiže)

Hrozby

- Absence pedagogického talentu může způsobit selhání procesu katecheze.
- Vysoké riziko přetížení ve farnosti vede k pocitu vlastní nepostradatelnosti a následnému vyhoření.
- Odchod katechetů, kteří nezvládnou svou skupinu.
- Nevzdělanost / neznalost deformuje chápání Písma (a nauky), a tím i jeho předávání – riziko zkreslených informací. Další vzdělávání přitom nemá dostatek vhodných formátů (online kurzy).
- Absence osobního vztahu s Bohem u katechety.
- Nedostatečná duchovní formace a zázemí.
- Deformovaný obraz Boha u rodičů / u katechety.
- Chybějící mladí katecheté

Námět č. 1A: PODCASTY

Námět reaguje na akutní potřebu podpořit zájem o tuto službu v mladších generacích a zároveň i sdílení zkušeností mezi těmi, kdo již v této oblasti slouží. Spočívá v tvorbě podcastů formou rozhovorů mezi moderátorem a katechetou / učitelem na vybrané podtéma.

Cílem je zapojit co nejvíce aktivně působících osob (katechetů, učitelů náboženství, kněží, jáhnů...)

Podtémata podcastů:

- cesta k povolání katechety
- praktický průběh podpory ve farnosti, kroky, reflexe
- dobrá praxe ohledně používaných didaktických přístupů a nástrojů
- o vzdělávání a sebevzdělávání katechetů
- o komunikaci katechety s farností, školou, rodinou
- modlitební podpora katechetické služby, podpora církve
- první evangelizace směrem ke školám a širší veřejnosti

Předpokládáme zveřejnění na Youtube kanále, případně na dalších platformách.

Námět č. 1B: KRÁTKÉ ON-LINE KURZY

Námět vychází z potřeby průběžného vzdělávání katechetů. Tato příležitost byla využita zatím jen ojediněle a pro rozvoj této služby je třeba:

- zmapování a shromáždění existující nabídky
- průzkum zájmu o témata
- definování představy o přijatelném formátu (délka, rozsah, forma atd.)

2. Komunikace

Silné stránky

- Schopnost říci si o pomoc – týmová spolupráce, předávání si zkušeností. Rozhovorem s druhými si uvědomujeme, co dělat lépe.
- Vzájemný dialog umožňující vtažení do procesu.
- Dostatek katechetů v některých farnostech a spolupráce s dalšími farníky.
- Možnost propojit katechezi s dalšími aktivitami ve farnosti (tábory atd.)
- Možnost dlouhodobé práce s dětmi.
- Schopnost a ochota naslouchat dětem.
- Vnímavost vůči potřebám rodičů dětí.
- Dětská zvědavost a kreativita, nadšení a zájem dětí; možnost vzájemného obohacování s katechetou. Pozitivní vliv má pak společenství věřících dětí.
- Společné trávení času zintenzivňuje vztahy společenství, známých, přátelských skupin - víkendovky, tábor, další akce
- Vhodné akce posilující společenství: Víkendovka jako místo setkání věřících dětí bez výrazné akcentace na výuku náboženství. Je lákavé i pro nevěřící děti, důležitá je příprava mladými lidmi kolem 20 let; Mše v církevní škole - důležitost přímluv, jejich forma, zapojování dětí do liturgie; Společná setkávání farníků po mši sv. – agapé.

Slabé stránky

- Nemožnost komunikovat s rodiči pozitivně význam katecheze – upřednostňování jiných aktivit
- Po katechetech je požadováno vzdělání (formace) vysokého levelu – v jeho rámci je třeba spíše uchopit jádro srdcem a neztrácet se v metodikách, zlepšit formaci, aby katecheté učili přemýšlet – zatím spíše jen předávají informace
- Možnost sdílení
- Absence komunikace a špatné vztahy.
- Slabou stránkou je úbytek žáků a studentů ve věku mládeže (15–18 let). Příčinou může být nemožnost setkávání (časové důvody, nefunkční skupiny)

(Nevyužité) příležitosti

- Poučit se z dobrých i špatných zkušeností.
- Vzájemná pomoc v propojení - materiální i modlitební
- Setkávání vedení farnosti s katechetou, souvislost s delegováním zodpovědnosti.
- Podpora vzájemné komunikace rodičů a katechety: zajímat se o rodiče dětí, pomoci k víře jim. Ziskem by byla zpětná vazba rodičů k výuce a metodice

Hrozby

- Neschopnost komunikace potřeb mezi katechetou a kněžími: přetížení katechetů - kumulace činností na jednu osobu (ve výsledku činnost jen několika lidí), která může se službou skončit.
- Vztah vzájemného nepochopení kněze a farnosti (likvidace funkčních aktivit, farníci ignorující duchovního správce), zčásti i díky různým stylům práce. Souvisí s neujasněnými kompetencemi a působí neurovnané vztahy ve farnosti.

- Uzavřenost některých skupin (i díky předsudkům) – „tradiční katolíci“, Legio Mariae (přímočará evangelizace včetně hrozby peklem), lidé s talentem k nekonstruktivní kritice.

Námět č. 2: PRAKTICKÉ USKUTEČŇOVÁNÍ SYNODALITY VE FARNOSTI V OBLASTI KATECHEZE

Jedním ze způsobů řešení oblasti komunikace je přijetí a praktické uskutečňování synodality ve farnosti. Diskuse se může týkat zkušeností s reálnými příležitostmi.

- prostor farní rady
- schůzka katechetů a učitelů farnosti s rodiči a knězem, jáhnem... - alespoň jednou za rok za účelem reflexe této činnosti (zájem, podmínky, dobré zkušenosti, problémy, trendy, podněty směrem k biskupství...)
- nabídka účasti rodičů na katechezích

3. Psychospirituální podpora všech účastníků katechetického procesu

Silné stránky

- Podpora duchovního správce a jeho důvěra v katechety, případně i pomoc.
- svoboda pro katechetu - možnost volné realizace svého přístupu
- Konkrétní duchovní podpora těch, kteří jsou evangelizováni (modlitba)
- Příklad a důvěryhodnost zasvěcených osob blízkých lidem; jsou inspirací pro další.
- Vztah s Bohem náš / dětí, kdy se vyhýbáme se “zbožným řečem” a hledáme souvislosti se životem dětí
- Vnímavost vůči potřebám rodičů dětí.
- Možnost dlouhodobé práce s dětmi.
- Schopnost a ochota naslouchat dětem.
- Děti, které jsou motivovány předchozí vlastní zkušeností s katechezí, pak častěji vstupují do služby.
- Propojení mladších a starších dětí v rámci katechezí - společné aktivity v rámci farních katechezí může vést k povzbuzení mladších staršími.
- Osobnost a podpora kněze, který je často k dispozici pro pastorační činnost (mše, zpovědi, rozhovory), ale i pro konkrétní katechety a farníky obecně.
- Podpora širšího i užšího okolí a vzájemná spolupráce (rodina, farnost, kněz, rodiče)
- Věřící - praktikující rodiny a jejich nadšení jsou základem motivace k zapojení a pomoci rovněž díky tomu, že se vzájemně znají a scházejí se.
- Důvěra rodičů a podpora z jejich strany.
- Existence zázemí i místa, kam se obrátit pro pomoc a vedení. Nejčastěji v podobě spolupráce s katechetickým střediskem / pedagogickým centrem, dále důležitý dobrý přístup k informacím / materiálům (nový web katechetického střediska) a možnost projít katechetický kurz / návazné kurzy.

Slabé stránky

- Zázemí a okolí, ze kterého katecheté vycházejí, není zcela podpůrné, případně klade nereálné nároky (v odborném i duchovním životě požaduje „dokonalost“)

- Osobnost kněze, který nepodporuje nebo i brání rozvíjení katechetického působení, jeho vzdálenost od lidí i spolupracovníků. Nepřicházejí aktivní impulzy od kněze, nicméně někdy není bráněno v aktivitě
- Oslabování farnosti – aktivní členové se přesouvají jinam, ubývají ochotní dát svůj čas. Někde chybí spolupracující tým, katecheté nemají zastoupení v pastorační radě.
- Jednotlivé skupiny farníků jsou uzavřeny do sebe, některé katechezi nepřejí vůbec a strhávají s sebou kněze (uzavřenost, nepřizpůsobivost).
- Česká církev se o katechety nezajímá (vnímán nedostatek modlitby za katechety). Souvisí s tím i nevyjasněnost postavení katechety v komunitě, případná nedůvěra ze strany laiků.

(Nevyužité) příležitosti

- Vnímat katechetické působení jako „oddělení psychospirituální péče“
- Osobnost kněze, práce na klimatu farnosti - spolupráce, ne jen požadavek na obsloužení.
- Podpora formou společných akcí, umět požádat o pomoc (finanční) - rodiče, farníci, případně sponzoři.
- Konstruktivní kritika.
- Praxe společné modlitby (ve farnosti, s kolegy, s dětmi, s rodiči)
- Motivace rodičů, aby katechezi a výuku náboženství vnímali jako důležitý aspekt rozvoje víry jejich dětí.
- Péče o duchovní rozvoj rodičů (např. katecheze, liturgie)

Hrozby

- Dětem není kvůli množství kroužků a aktivit vyhrázován čas na katechezi.
- Děti jsou ohroženy počítačovými hrami a prací s nimi

Námět č. 3: Hledání potřebných forem psychospirituální podpory

Lze diskutovat o jednotlivých formách psychospirituální podpory a provedení průzkumu zájmu o tyto nabídky (podle níže navrženého vzoru); představit je následně i v AIKu či samostatných článkách.

Konkrétní nabídka podpory - zaškrtněte / bodově ohodnoťte položky, které vám připadají přínosné:

- Supervize
- Mentoring
- Koučing
- Náslechy v hodinách s metodickou pomocí
- Duchovní obnovy
- Možnost doporučení duchovního doprovázení
- Možnost doporučení konzultací v okruzích jako:
 - Krizová intervence
 - Psychologické poradenství
 - Speciální pedagogika

Připište případně další návrhy:

4. Technická a materiální podpora

Silné stránky

- Pomoc katechetického střediska - informace o nových možnostech, metodikách, materiálech a přístupu ke katechezi, nabídka inspirací.
- Možnost získat správné formulace, ověřené a odzkoušené materiály
- Dostatek učebnic a pomůcek
- Schopnost a možnost využití moderních technologií ve výuce náboženství a v katechezi.
- Zázemí v širokém slova smyslu: místo (kostel), lidé, umění...
- Dostatek financí na výuku, pomůcky; souvislost se schopností sehnat silné sponzory.
- Podpora církve / farnosti místními úřady
- Osobnost papeže Františka - jeho formulace myšlenek a praktičnost.
- Silná spádová oblast a vhodné umístění farnosti

Slabé stránky

- Nedostatečné / nevhodné prostory pro katechezi (nejsou vůbec, bojuje se o ně) i pro skladování pomůcek. Ty chybějí často samy o sobě (KDP)
- Katecheze je v mnoha směrech podfinancovaná – chybí finance (včetně jasných rozpočtů) na pomůcky, provoz i na odměny katechetů. Zároveň ostýchají říci si o ni. Klíčem je absence jasných pravidel pro financování katechetického působení.
- Důsledkem je mj. nedostatečná vybavenost pro nové formy výuky.

(Nevyužití) příležitosti

Hrozby

- Finanční nejistota - neschopnost domluvit v rámci farnosti financování katecheze.

Námět č. 4 POSTUPNÉ ŘEŠENÍ A HLEDÁNÍ ZDROJŮ

Jedná se o přiměřené zabezpečení katechetické služby ve farnostech.

- Postupné seznámení s výsledky průzkumu ohledně financování a materiální podpory katecheze a náboženského vzdělávání ve farnostech
- Diskuse k návrhu vytvoření opatření (např. forma směrnice)
- Diskuse k využití multimediálních zařízení

5. Evangelizace směrem ven

Silné stránky

- Posiluje též živé a zapojující se společenství farnosti, rovněž i dobrá spolupráce s městem / obcí.
- Blízkost křesťanských hodnot dnešním lidem.

Slabé stránky

- Nedokážeme pomoci lidem, aby byli fascinováni Kristem – přílišný důraz na „techničnost“ a zanedbávání přítomného tajemství.

(Nevyužití) příležitosti

- Šíření povědomí o křesťanství v rodinách nevěřících dětí díky přítomnosti náboženství na ZŠ.
- Expanze - máme co nabídnout „nevěřícím“, mluvit současným jazykem a reagovat na potřeby společnosti
- Vstupy do škol vedoucí k rozšiřování povědomí o křesťanství.
- Působení církevních MŠ => děti přijímají křesťanství bezprostředně
- Propojit mládež se životem farnosti. Rozvíjet programy pomáhající se začleněním konvertitů a nově příchozích farníků, větší vnímavost vůči nim
- Vnímat a využívat existenci malých a alternativních škol, které se jeví jako příhodnější prostředí pro rozvíjení vzájemných vztahů.

Hrozby

Námět č. 5: NABÍDKA VÝSTUPŮ PEDAGOGICKÉHO CENTRA PRO VÝUKU NÁBOŽENSTVÍ A PROGRAMY PRO ŠKOLY VE FARNOSTECH

- zmapování současného stavu - systematické činnosti, lektoři
- zorganizování setkání na Pedagogickém centru AP - duben, květen?
- pravidelná popularizace a nabídka metodických materiálů a kurzů PGC v AIKu

6. Přístupy v / ke katechezi, cíle, metody

Silné stránky

- Předávání víry různým skupinám - jedno téma zpracováno pro různé, tím více pochopíme sami
- Svátostný cíl jako motivace pro děti, které se připravují na první svaté přijímání.
- Naslouchání Duchu svatému / Ježíši / Bohu, spoléhání se na jeho podporu.
- Propojení tradice se současností
- Využívání osvědčených prostředků (modlitba, hudba)

Slabé stránky

- Děti mladšího školního věku často nepokračují v katechezi po prvním svatém přijímání.
- fluktuace dětí při jednotlivých setkáních
- Povinná účast na katechezi jako podmínka k přípravě na 1. svaté přijímání (poté se děti "ztrácejí")
- Chybějící spolupráce se školami a provázání s formací a náboženským vzděláním dospělých.
- Nedostačující postoje rodičů dětí: přestávají považovat katechezi pro své dítě za prioritu; může to být způsobeno zanedbáváním jejich duchovního rozvoje.
- Postcovidové zrelativnění osobní návštěvy nedělní bohoslužby Výskyt nevhodné literatury pro děti (Harry Potter) a ohrožení jinými kulturami (japonské animáky)

(Nevyužité) příležitosti

- Zvýšit preferenci katecheze / výuky náboženství proti ostatním kroužkům (větší důležitost)
- Umět se přizpůsobit lidem, dětem národnostně a kulturně odlišným
- Využití zájmu ostatních o atraktivní katechezi nebo program pro děti k jejich vzdělávání
- Možnost využití historie místa v rámci katecheze.
- Položit větší důraz na osobní prožívání oproti vědomostem => resp. obojí lépe propojit.
- Rozšířit využívání různých metod práce, které by nepreferovaly výhradně předávání informací.)
- Rozvíjet schopnost naslouchání.
- Nabízet možnost zapojení se v praktické službě.
- Větší vedení k samostatnosti ve víře, i když nebude žádný dohled
- Probouzet ke službě starší mládež – víkendovky s dětmi, animace. Díky tomu rozvíjet společenství věřících dětí / mládeže.
- Potenciál v práci s rodiči skrze jejich děti – oslovovat aspoň některé z nich; zavést pro ně paralelní katecheze / náboženství, případně je motivovat přímo k účasti na katechezi.
- Nabízet odzkoušené a fungující inspirace a nápady včetně archivu (muzeum / výstava katechetických pomůcek)

Hrozby

- Nekompatibilitnost duchovního správce a katechety v přístupu ke katechezi.
- Malá připravenost na setkání s lidmi s poruchou osobnosti, s jiným kulturním zázemím.
- Odchod starší mládeže do Prahy, která se nezapojí do života a aktivit farnosti (pro sebe i pro druhé) a najde zázemí jinde. S tím pak souvisí absence akcí a možností pro mládež 15+ ve farnostech mimo Prahu.
- Dětem není kvůli množství kroužků a aktivit vyhrazen čas na katechezi.
- Přeceňování úrovně fungování některých institucí (církvní školy)
- Nekoncepčnost práce.
- Nízká priorita katecheze v očích rodičů (preferance jiných kroužků)
- Nevhodné vstupování rodičů do katechetického procesu (nepochopení cílů) vede ke ztrátě nadšení dětí.

Námět č. 6A - Výstava katechetických pomůcek

Podpora vzájemného sdílení výsledků práce a zkušeností touto formou

- zorganizování v rámci metodického dne na podzim 2024
- minikonference tvůrců, diskuse

Námět č. 6B - Rozvoj kritického myšlení v katechezi / výuce náboženství

- online kurz ke způsobu získávání poznatků touto formou